

СУЧАСНІ КОМПОЗИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ЖИТЛА В ІСТОРИЧНЕ АРХІТЕКТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: КОНТРАСТНИЙ.

Анотація. В статті досліджено підходи до формування композиції житлових будинків при реконструкції в історичному середовищі, визначено сучасні тенденції у виборі підходу, досліджено особливості контрастного підходу, що є найпоширенішим при формуванні енергоефективного житла в умовах історично цінних територій міста.

Ключові слова: *житловий будинок, історичне середовище, композиція, контрастний підхід, енергоефективність.*

Постановка проблеми. Формування міського архітектурного середовища відбувалося протягом багатьох століть. Місто постійно зазнає змін та виступає в ролі складної системи, яка є відображенням процесу еволюційного розвитку суспільства в цілому. Кожна епоха залишила свій відбиток на композиційній структурі міста та на стильовому вирішенні будівель, наповнила місто новими пам'ятками архітектури, формуючи характерний зовнішній вигляд міста. Тому історичне середовище вимагає ретельного аналізу з визначенням його структури, ієрархічності та характерних композиційно-стилістичних особливостей [4].

Виклад основного матеріалу. Основними формами розвитку сучасних міст є їх розбудова з опануванням вільних прилеглих територій та реконструкція з перевлаштуванням в межах міста. Перша форма - розбудова на вільних територіях - формує архітектурне середовище з врахуванням природно-кліматичних, суспільно-економічних, соціальних та демографічних факторів. Вплив історичного фактору є мінімальним та опосередкованим.

Друга форма - реконструкція, сприяє контролю над перетворенням архітектурного середовища, регулює хаотичні процеси всередині міста. Ретроспективний аналіз історичного середовища з переосмисленням ролі сучасної архітектури в ньому сприяє подальшій гармонізації розвитку історично сформованого середовища.

Під поняттям реконструкції історичного середовища розуміють різну ступінь його перетворення від повного збереження до повного руйнування зі зведенням нової забудови. Поняття повністю нової забудови застосовують для

будівництва в умовах вільної ділянки найчастіше поза містом. Для міського ж середовища нова забудова є частиною програми з реконструкції [1].

Історичне середовище - це складне, багаторівневе явище, що включає сукупність та взаємодію об'єктів історико-культурної спадщини з їхнім оточенням (групова охоронна зона), які постійно зазнають динамічних просторово-часових змін. Це об'єкти різного призначення, функції, періоду будівництва, форми, стилістики, конструкцій, матеріалів, кольору, в різному технічному стані та оточуючих її просторів. У кожного пам'ятника є свій радіус території впливу - зона охорони пам'яток. Коли їх зони змикаються, утворюється групова охоронна зона, яка формує історичне середовище. Зв'язки між пам'ятками архітектури виконують важливішу роль за окремі пам'ятки і утворюють суцільну тканину єдиного історичного середовища.

Загальною теоретичною базою даних досліджень є роботи в галузі теорії архітектури та містобудування: Б.Г. Бархіна, М. Бевза, М.М. Дьоміна, М. Габреля, В.І. Єжова, Г.І. Лаврика, В. Мироненка, К.О. Сазонова, О.С. Слепцова, В.О. Тімохіна, В.В. Товбича, В.П. Уреньова, Н.М. Шебек, В.Г. Штолька, І.А. Фомина, І. Устінової та інших.

Проблемами архітектури житла та його реконструкції займалися Л.Г. Бачинська, О.І. Бохонюк, І.П. Гнесь, Б.М. Губов, Т.М. Заславець, В.В. Куцевич, Ю.Г. Репін, Б.І. Бондаренко, Н.В. Мельник, А.В. Михайленко, М.В. Омеляненко, В.П. Король, О.М. Панько, К.С. Чечельницька, Т.М. Штейнгель, Д.Н. Яблонський та інші.

Проблемами історичних міст та їх дослідженням займалися: О. Беккер, В. Вадімов, В. Вечерський, Н. Гуляницький, А. Іконніков, О. Карнабід, М. Кудрявцев, Т. Кудрявцева, В. Лавров, Г. Логвин, В. Лук'янченко, Н. Мірошник, Г. Мокеєв, О. Олійник, Н. Онищенко, Г. Осиченко, Л. Пляшко, Т. Проскуракова, М. Рудинський, О. Седак, Г. Сомов, А. Станіславський, Л. Тверській, М. Цапенко, А. Цуценят, В. Шкваріков.

Методи реконструкції обираються в залежності від містобудівних, архітектурно-планувальних історичних, композиційно-стилістичних особливостей міста або району, що підлягає реконструкції.

Найбільш поширеними є три напрямки реконструкції: збереження та відтворення історичного середовища (нюансний підхід або тотожне відтворення) і протиставлення нової архітектури історичній забудові (контрастний або акцентний підхід) та змішаний.

Тотожність або стилізація фасаду нового житлового будинку під історичний фасад порушує хід історії міста та позбавляє місто його справжньої історії. Відбувається підміна понять: нові будинки сприймаються як пам'ятки історії, культури та мистецтва. Тому архітектор використовують нюансний або контрастний підхід до реконструкції житлових будинків в

історичному середовищі. Питання про вибір підходу до впровадження нової архітектури в історичне середовище викликає багато протиріч як у архітекторів так і у мешканців міст.

В рамках даного дослідження розглянемо більш детально контрастний підхід. Розрізняють "зовнішній" "внутрішній" та змішаний контраст будівлі. Сучасна архітектура часто використовує прийоми "зовнішнього" контрасту, коли співставляє фасади нової та старої будівлі за розміром, формою, об'ємом, силуетом, кольором, матеріалами, масштабом членувань, кількістю декору та ін. Перевагою такого підходу є те, що нові будинки неможливо сплутати з історичними, і помилково сприйняти за пам'ятку архітектури. Недоліком такого підходу є те, що історичне середовище при цьому відіграє другорядну роль та слугує фоном, на якому виділяється нова архітектура. Втрачається "дух місцевості" історичного середовища. Образ нової будівлі переважає та формує навколо себе нове архітектурне середовище.

"Зовнішній" контраст також має два напрямки: ускладнення та спрощення форми і загальної композиції будівлі. Будинки, спроектовані "зірковими" архітекторами, на кшталт Заха Хадід, Норман Фостер, Рем Колхас, Френк Гері, Жан Нувель, Річард Джордж Роджерс, Ренцо Пьяно та ін. мають індивідуальний яскравий характер, який вирізняє дану будівлю від оточення. Такі будинки мають складну форму, композицію, кольорове вирішення і стають акцентами в містобудівній композиції району, а інколи і візитними картками усього міста. Будинки, які формують рядову забудову вулиці, мають тенденції до спрощення форми та зменшення декору, але при цьому до підвищення якості виконання будівельних робіт та технічних показників (покращення теплоізоляційних властивостей оболонки, екологічності матеріалів, економічної доцільності та ін.). Для підкреслення індивідуального характеру таких будинків, застосовують прийоми зміни геометрії фасадів, масштабу членувань, пропорцій, пластики стін, форми кутів, використовують новітні матеріали з широкою кольоровою гамою, різною текстурою та формою. Таким чином, сучасна естетика нової архітектури підпорядковується основним вимогам економічної доцільності, енергетичної незалежності та екологічної чистоти.

"Внутрішній" контраст визначається як більш коректне повне або часткове впровадження елементів сучасної архітектури: зміна ритмо-метричних закономірностей забудови, зміна композиційних особливостей при типових габаритних розмірах, зміна висотності, застосування нових матеріалів, виділення частини будівлі з контрастним поєднанням композиції, контрастна надбудова, з врахуванням зони візуального сприйняття, контрастне оздоблення фасаду, що виходить у повітря, влаштування динамічних фасадів або контрастна композиція будівлі всередині, яка допомагає вирішити функцію

будівлі, не порушуючи цілісність та гармонійність композиції фасадних рішень новобудови в оточені історичної забудови [5].

"Внутрішній" контраст для композиційних рішень фасадів, що виходять у бік подвір'я широко застосовують в історичних містах для задоволення усіх вимог композиційної єдності вуличних фасадів та для впровадження новітніх ідей і технологій у будівництво сучасного житла. При висотній забудові можливе застосування ньюансного підходу на рівні нижніх поверхів, в зоні зорового сприйняття та контрастного підходу для верхніх поверхів, які розташовані поза зоною безпосереднього сприйняття. Для верхніх поверхів спектр застосування заходів формування композиції будівлі значно ширший, через відсутність обмежень. Яскравим прикладом застосування такого підходу є місто Нью-Йорк, де хмарочоси мають стилізовані під історичні фасади нижні поверхи та сучасні скляні верхні поверхи.

Виділення певної частини будівлі і виконання її у контрастному співвідношенні до всієї будівлі не порушує загальної гармонії історичного середовища, а надає сучасний вигляд новій будівлі.

Зміна внутрішнього простору усього або частини будинку, не порушуючи фасадів будинків, надає можливість зміни функції. Прикладами може бути переобладнання перших поверхів житлових будинків під заклади громадського харчування, магазини, перукарні, тощо.

Застосування рухомих елементів будівлі є одним засобів забезпечення динамічності оболонки будівлі. Розрізняють будівлі з рухомими фасадами, дахами, що трансформуються, об'ємами, що трансформуються та елементами інтер'єру, що трансформуються. Рухомі елементи зазвичай використовують як сонцезахист влітку та вітрозахист взимку при великій площі осклення фасаду. Будівлі з рухомими елементами фасаду (динамічний фасад, дах) мають широкий потенціал в історичній забудові. Декор та суперграфіка на рухомих елементах (подібно до зображень на банерній тканині під час реставраційних робіт) надає можливість гармонізувати фасади новобудов з історичною забудовою та одночасно підвищити їх енергоефективність [3].

Висновки. Застосування "внутрішнього" контрасту демонструє, що сучасна архітектура має великий потенціал розвитку та покликана не лише копіювати історичні будівлі, а створювати нові твори мистецтва, культури та архітектури, використовуючи при цьому новітні ідеї та технології для задоволення вимогам економічної доцільності, енергетичної незалежності та екологічної чистоти.

Література

1. Девятова Ю. А. Комплексный подход к архитектурному проектированию в исторической городской среде. [Електронний ресурс] / Ю. А.

Девятова // Архитектон: Известия вузов. - 2016. - №1(53). - URL: http://archvuz.ru/2016_1/5

2. Линч К. Образ города / К. Линч / пер. с англ. В. Л. Глазычева; сост. А.В. Иконников; под ред. А.В. Иконникова. – М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.: ил.

3. Мироненко В.П. Анализ современных тенденций и подходов к проблеме проектирования динамической архитектуры / В.П. Мироненко, Е.А. Цурикова / Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. - 2014. - Вип.2 . - С.138-143.

4. Сотников Б. Е. Архитектурно-историческая среда. Учебное пособие / сост. Б.Е.Сотников. - Ульяновск: УлГТУ, 2010. - 208с.

5. Чобан С. Современная архитектура в условиях исторической застройки. [Электронный ресурс] / С. Чобан // <http://realty.rbc.ru/experts/15/09/2014/562949992358880.shtml>

Аннотация.

В статье исследованы подходы к формированию композиции жилых домов при реконструкции в исторической среде, определены современные тенденции в выборе подхода, исследованы особенности контрастного подхода, который является самым распространенным при формировании энергоэффективного жилья в условиях исторически ценных территорий города.

Ключевые слова: жилой дом, историческую среду, композиция, контрастный подход, энергоэффективность.

Annotation.

In the article the approaches to the formation of the composition of residential buildings in the reconstruction of the historic environment, identified current trends in the choice of approach, contrasting the features of the approach that is most common in the formation of energy-efficient housings in conditions of historically valuable areas of the city.

Keywords: housings, historic environment, composition, contrast approach energy efficiency.